

Rónay György- dokumentumok a Babits-hagyatékban

SEBŐK MELINDA

1979-ben született Mórton. Az ELTE Bölcsészettudományi karán diplomázott. Jelenleg az ELTE BTK harmadéves doktorandusza a Legújabb kori magyar irodalom programon. Az ELTE TÓFK óraadója és magyar-angol szakos gimnáziumi tanár.

Rónay György „kimeríthetetlen kincsesbányának” nevezte a Babits-Juhász-Kosztolányi-levelezést az 1971-ben írt *A nagy nemzedék* című tanulmányában, melyben Babits pályájának kezdetét levelei tükrében ismerteti. A Babits-levelek nagy része az Országos Széchényi Könyvtárban található, s az 1930-as években keletkezett levelek többsége még maig kiadatlan. A Babits-hagyaték a 20. század irodalmának gazdag irodalomtörténeti dokumentuma, hiszen a levelek sorai között számos feltáratlan érdekes adatra bukkanhat a figyelmes olvasó. Az itt közölt Rónay György-levelek közül kettő Babitshoz, kettő pedig az elhunyt költő feleségéhez, Tanner Ilonához szól: az első levél még hat évvel Babits halála előtt, 1935-ben, az utolsó négy évvel a költő halála után, 1945-ben keletkezett, de bármelyiket olvassuk is, mind a négy levél arról tanúskodik, hogy Babits Mihály irodalmi példaképül, erkölcsi normaként szolgált az akkor fiatal Rónay György számára. A levelek Rónay György indulásának első tíz évére, így a pályaszakasz jelentős mozzanataira is rámutatnak, s bepillantást adnak a Nyugathoz való tartozás vágyáról, irodalomkritikus szerepléséről és az 1940-es évek elején induló folyóiratokról.

A Nyugat harmadik nemzedékének írói az 1930-as években a gazdasági válság idején és a világháború árnyékában kezdték meg pályájukat (Rónay György mellett többek között Radnóti Miklós, Zelk Zoltán, Vas István, Thurzó Gábor, Toldalagi Pál és Devecseri Gábor). A nehézkes pályakezdés ellenére hagyományhoz való hűségük, rendkívüli műveltségük teszi őket igazi költővé, s a Nyugat nemcsak elismeri a tehetséges művészeket, hanem egyúttal irányt is mutat a fiatal költőnemzedék jövőjének.

Rónay György indulásának irodalmi ízlését a késő-Nyugat világa és a régebbi magyar irodalom — vagyis a babitsi norma és az antik hagyományok, a berzsenyis klasszicizmus formálta. Rónay György Gödöllőn a premonstreieknél tanult: jellemét, tudását, páratlan szorgalmát valószínűleg ezek a gimnáziumi évek alakították ki. Később 1931 ősztől a budapesti Pázmány Péter Katolikus Egyetem magyar-francia szakos hallgatója lett, s ezekben az években olyan kiváló professzorok hatása alá kerül, mint Gombocz Zoltán, Horváth János és Eckhardt Sándor.

¹Tüskés Tibor: *Rónay György*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1988, 15.

²Tüskés Tibor: i. m. 13.

Rónaynak már tizenöt éves korában verse jelenik meg nyomtatásban, egy aradi hetilap, a Vasárnap közli *Életszekéren* című versét. A Gödöllőn írt diákkori költeményen még Arany-hatás érződik, majd nem sokkal az érettségi vizsga után, az 1931-ben megjelent *A tulipánok elhervadtak* című első verseskötete már tematikai változatosságot mutat. A versek többsége — melyekben gyakran elégikus-bánatos hangon szól — szintén Gödöllőn született. A „szétszórta lírai hangulatokból kivett darabok”¹ nem maradtak visszhang nélkül: A Névtelen Jegyző 1932-es számában Szabó Zoltán még szigorúan ítél, az Erdélyi Helikonban Mélius N. József is beszámol a Rónay-kötetről, a Napkeletben Fábíán Pál elismerő hangon szól. Egy évvel *A tulipánok elhervadtak* megjelenése után, 1932-ben napvilágot lát a prózai és verses szövegeket változtatató *Híd* című második kötete, melyben híd-metáforával fejezi ki szilárd hitét Istenben: „Hídnak állítom magamat lábad elé, vonulj át rajtam döngő léptekkel a magasságba, vezérelj hadakat keresztül rajtam, és állni fogok szilárdan”.² Rónay 1933-tól Babitsot (*Versenyt az esztendőkkel!*), Kosztolányit (*Könyörgés az ittmaradókhöz*) olvas, de örömet leli a felvilágosodás magyar irodalmában is, az antik versmérték dallamában: Baróti Szabóban, Berzsenyiben, Révaiban, Verseghyben, Rajnisban. Az 1930-as évek közepén több irodalomtörténeti cikke, tanulmánya jelenik meg az aradi Vasárnapban, majd a budapesti Magyar Kultúrában, a Theológiában és a Vigiliában. Műfordításról vallott nézeteit két tanulmányban közli, 1934-ben jelenik meg a *Katolikus verses zsoltárfordítások a XIX. században*, s 1935-ben a Pázmány Péter Irodalmi Társaság jelenteti meg a *Szűzek koszorúját*. Az Vigilia rögtön indulásakor, 1935-ben közli a *Mint ama régi* és a *Vízkereszt* című verseit, de Rónay György ekkor már munkatársa az Új Kornak és a Napkeletnek is.

Ilyen előzmények után küldi el 1935-ben Babitsnak első levelét, valószínű *Koratavas* című versével együtt, melyben az akkor éppen a Révész-szanatóriumban betegeskedő szerkesztőt arra kéri, hogy mondjon véleményt a költeményről, s esetleg a Nyugatban való megjelenésről. A fiatal Rónay méltán gondolhatott Babits támogatására, aki 1935-re a legelismertebb magyar költő: 1928-tól a Baumgarten Alapítvány elnöke, 1933-tól a Nyugat egyedüli főszerkesztője, jelentős verseskötetek, regények, műfordításkötetek, tanulmányok írója. 1935-ben az Atheneum újra kiadja a *Halálfiat*, a Nyugat kiadásában megjelenik *Az európai irodalom történetének folytatása (1760–1925)*, s a Révai Kiadó megjelenteti Dante *Isteni színjátékának* fordítását. Rónay megkapja az elismerést mesterétől, hiszen 1936-ban egyszerre jelenik meg *Koratavas* és *Sejtelem* című költeménye a Nyugatban. A *Sejtelem* tökéletes szonettben megírt, félelmet sugalló költemény, melyben csupán az akácfa virágának illata érezteti a tavasz leheletét. Az antik metrumú, alkaioszi strófába sűrített, 16 soros körmondatban megírt, tavaszi tájat bemutató *Koratavas* Berzsenyinek hódol:

„hol a kökörösín bimbaja már hasad, / s az első méhe már körülötte
dong, / az enyhe nap csírát melenget, / sziklevelet csal elő a rögből: //
ott jár a költő, Berzsényi Dániel / versével ajkán, lelke az ős erők / tit-
kába szédül, s térdre hullva / áldoz, Örök Hatalom, tenéked.”

³Rónay György:
A fölavattatás reggele.
In: A hajós hazatérése.

Rónay György
emlékezete. (Szerk.
Rónay László.) Nap
Kiadó, Budapest,
2001, 35.

⁴Ekkor jelenik meg
Rónay első regénye is
Keresztút címmel.

Rónay számára a Nyugat jelentette a „költővé érés” bizonyos-
ságát. Önletrajzi írásában így emlékszik vissza arra a reggelre,
mikor a Nyugatban olvashatta saját verseit: „Álltam, és olvastam
őket, mint egy sosem látott ismeretlen szöveget. Olvastam egy
költőt a Nyugatban, aki most már egészen biztosan költő, mert
Babits lehozta. Aztán már nem is olvastam, csak néztem. Nem a
nevemet: pontosan emlékszem, hogy nem a nevemet. Csak a két
verset, a két betűtömböt, teljes oldalon: ezt a hitelesítő pecsétet
egy eldőlt sorson”.³ A harmadik nemzedék számára a „fölava-
tást” a Nyugat jelentette, mely az első szereplés után folyamato-
san közli Rónay költeményeit: 1941-ig több mint tíz verse és ta-
nulmányai jelenik meg a folyóiratban. Rónay szigorú kritikusra
és igazi pártfogóra talál Babitsban, aki 1937-ben⁴ már négy (*Csil-
lagnéző, Hajnal, országút, Zene, Szarvasok pusztulása*), 1939-ben ket-
tő (*Cirkusz uszályon, Óda egy halotthoz*), 1940-ben *Himnusz a mun-
kához*, 1941-ben *Áradat* című költeményét közli.

Az 1939 decemberében elküldött Rónay-levél már azt bizonyít-
ja, hogy Babits arra a megtisztelő feladatra kéri Rónayt, hogy
írjon tanulmányt műfordítás-kötetéről. Babits *Kisebb műfordításai*
1939-ben külön kötetben jelennek meg az Atheneum kiadásában,
melyben Baudelaire-, Meredith-, Michelangelo-, Swinburne-,
Wordsworth-, Shelley-, Poe- és Goethe-versek fordítását közli. Ba-
bits kiváló kritikusra talál Rónayban, aki nemcsak tanulmányokat
ír a műfordításról, hanem 1939-ben két saját fordításkötetet is meg-
jelentet: *Michelangelo versei* és *Modern francia líra* címmel, melyhez
Eckhardt Sándor ír ajánlást. *Babits a fordító* című tanulmánya
1940-ben jelenik meg a Nyugatban, melyben elismerő hangon szól
mesteréről, hiszen Babitsot szövegűsége és verszenéje teszi tökéle-
tes fordítóvá, ugyanakkor a versfordítások egyfajta összegzést is
nyújtanak a költő pályájáról, az alkotó fejlődéséről. A „fordítások a
Levelek Iris koszorújából, a Herceg, hátha megjön a tél is! testvérei”, és
mindenképp a „magyar műfordító irodalom csúcspontját jelentik, s
remekekkel ajándékozták meg remekül a magyar irodalmat: néha
már mellékesnek tűnik, amint alkotó és fordító mély, rejtelmes kap-
csolatát figyeljük”.⁵ 1940-től Rónaynak szinte minden évben újabb
regénye lát napvilágot: *Lázadó angyal* (1940), *Fák és gyümölcsök*
(1941), melyért 1942-ben Baumgarten-díjban részesül. Ugyanabban
az évben jelenik meg *Cirkusz* című regénye, és újabb verseskötete
(*Te mondj el engem*), majd megjelennek Novalis-, Hölderlin- és Rim-
baud-fordításai. Közben további tanulmányait közli a Nyugat *For-
radalom vagy klasszicizmus, Jegyzetek a regényről* és *Sík Sándor* címmel,
mely egyben az utolsó Rónay-tanulmány is a folyóiratban, s Babits
halálával szinte egyszerre jelenik meg 1941 augusztusában.

⁵Rónay György: *Babits,*
a fordító. Nyugat,
1940, 51.

⁶„Az aranykorra az ezüstkor jött (...). Az ezüstkor hősibb az aranyánál, ezüstből és elefántcsontból királyok pajzsai s istenek szobrai készültek. S ha kardcsapás hull az ezüstre: zenét ad.”
Babits Mihály: *Ezüstkor*.
In: *Ezüstkor*. Atheneum, Budapest, 1938, 208.

Babits halálhíre megrázta a magyar irodalmi köztudatot. Az Illyés által szerkesztett *Emlékkönyv*ben Rónay a szent szeretet költőjeként emlékezik Babitsról, de a mester emléke még húsz évvel halála után is él. 1961-ben Babits betegágyánál tett látogatására így emlékezik: „Csak nézett rám, s én néztem őt, / a fuldokolva rettegőt, / néztük egymást vad rémületben, / egy szörnyű szátra fűzve ketten”. Babits távozása után Rónay levélben kéri az özvegyet, hogy küldjön verset az 1943-ban induló Ezüstkor számára. A folyóirat már címében is Babits emlékét idézi, aki az 1930-as tanulmányában ezüstkor-metaforával⁶ illeti az újonnan felnövekvő költőnemzedéket, majd ugyanezt a címet választja 1938-ban megjelent tanulmányaihoz. Rónay már a Magyar Csillag és a Vigilia munkatársa, mikor Thurzó Gáborral elindítja negyedévi folyóiratát, az Ezüstkort 1943 márciusában. Az Ezüstkor a harmadik nemzedék lapjaként Rónay György-, Thurzó Gábor-, Toldalagi Pál-versek mellett az első számban Sík Sándor-, Pilinszky-költeményeket is megjelentet. A rövid életű folyóiratot a háború embertelenségével szembeni humanizmus, a klasszikus értékek tisztelete jellemzi. Az 1943 júniusában megjelent második, s egyben utolsó szám közli Török Sophie Babits emlékét idéző verseit (*Almák, Még én is, Sugárzik tovább, Hangomban élsz még, És ezerszer mondtad*). Az Ezüstkor azonban maga köré vonzza Ottlikot, Sárközi Györgyöt, Somlyó Györgyöt és Passuth Lászlót is. A lapot két szám után megszüntetik, mégsem maradt visszhang nélkül, hiszen lapjain egy új generáció lírája szólalt meg, a babitsi klasszicizmus igényével.

A világháborús éveket követően Rónay az Új Ember című katolikus hetilap munkálataiba kapcsolódik be, s az 1945 júliusában keletkezett, Babits Mihálynéhoz írott levelében novella küldését kéri. Az Új Ember 1945. augusztus 9-én lát napvilágot Péntes Bandulin szerkesztésében. A hetilap, mely a keresztény értékek védelmében száll síkra Török Sophie *Eltűnt idő*, Babits emlékét idéző versét jelenteti meg az októberi számban, de novella közlésére nem kerül sor. A világháborút követő években a hallgatásra ítélt Rónaynak csak a Vigilia és az Új Ember jelent publikációs lehetőséget. Rónay több mint négy évtizedes írói-költői pályája — mely a 1960-as, 1970-es években teljesebb ki igazán — páratlan tehetségről tanúskodik: verseskötetek, regények, műfordítások és irodalmi értekezések jelzik gazdag és sokszínű életművét. Műfaji sokoldalúsága, műfordítói tehetsége, irodalomszemlélete, az antikvitás és a régebbi magyar irodalom tisztelete babitsi indíttatásra vall. Rónay György Babitshoz és Babitsnéhoz írott levelei is azt bizonyítják, hogy pályája — melynek első igazi állomása a Nyugat volt — a nagy nemzedék lírájából sarjadt, s bár új utakra lép, mire megtalálja saját hangját, felfedezi magának az avantgarde irányzatait, a kortárs világirodalmi áramlatokat (Aragon, Cocteau), mégis Babits erkölcsi példája ad teret ahhoz, hogy „a magyar irodalmi égbolt saját fényű csillagává”⁷ váljon.

⁷Lengyel Balázs: *Rónay György halálára*.
Élet és Irodalom,
1978. 15. szám, 6.

Rónay György levelei Babits Mihálynak és Babits Mihálynéhez

[Budapest, 1935 tavasza körül]

Babits Mihálynak

Igen tisztelt Szerkesztő úr,

Itt küldöm legújabb írásomat¹ remélem, nem jelent különösebb terhet szerkesztő úrnak átolvasása. Tisztelettel kérem egyúttal, értesítsen a vers sorsáról, közölhető-e, vagy nem, a mellékelt lapon ha lehetséges volna, és Szerkesztő úr már fölépült betegségeből,² kérem, tessék szíves lenni megjelölni egy olyan időpontot, mikor tudna számomra néhány percet szakítani.

Teljes tisztelettel:

Rónay György,
bölcész

¹Valószínű, Rónay a *Koratavas* című versét küldi, melyet 1935 tavaszán írt. A költemény a *Sejtelem* című verssel együtt 1936-ban, a *Nyugat* harmadik számában jelent meg. Ekkor publikált Rónay először a folyóiratban.

²Babits 1935 tavaszán vesebántalmakkal feküdt a Révész-szanatóriumban.

Budapest, 1939. december 9.

Babits Mihálynak

Igen Tisztelt Főszerkesztő Ur!

Gellért Oszkár Szerkesztő Ur telefonértesítése alapján küldöm a fiut¹ azzal a kéréssel, hogy a műfordítás-kötetet szíveskedjék átadni neki,² részemre.

Rendkívül örülök ennek az igazi megtisztelő feladatnak³ és a velejáró írói élvizetnek és hálásan köszönöm, hogy rám gondolt.

Öszinte tisztelettel
hálás hive
Rónay György

¹Valószínű, valakit a Révai Kiadótól.

²Babits *Kisebb műfordításai* 1939-ben az Atheneum kiadásában jelentek meg.

³Babits Rónayt kéri fel, hogy írjon a műfordításairól. 1940-ben, a *Nyugat*ban jelenik meg a Rónay-tanulmány *Babits a fordító* címmel. Babits többek között Baudelaire-, Meredith-, Michelangelo- és Swinburne-versek fordítását jelentette meg 1939-ben. Rónay György a *Nyugatról* tett vallomásában így emlékszik vissza: „kririkusnak is akkor éreztem magam először igazán, mikor egy délelőtt Illés Endre behívott szobájába a Révai könyvkiadóban: »Mihály kérdezteti nem írál-e a *Kisebb Műfordításairól*«. Nekik, »a második nemzedéknek« Mihály volt, idősebb barát, nekem BABITS, csupa nagybetűvel, távolról tisztelt Mester, akit még gondolatban sem mernék a keresztnevén hívni (...) A legnagyobb dolog nem is az volt, hogy írhatok a könyvről, és éppen erről, én, a

kezdő fordító (...) a legnagyobb dolog az volt, hogy — ha nyilván Illés Endre baráti ajánlására is — Babits tudomásul vette illetően jellegű létezésemet, és (...) annyira megbízik bennem, a mesterségtudásomban, hogy rám bíz egy ilyen föladatot — egy darabkát önmagából.” (Rónay György: *Vallomás a Nyugatról*. 1970, PIM/V. 3794 /7.)

[Budapest, 1943 márciusa]

Babits Mihálynéhoz

Igen tisztelt Nagyságos Asszony,

A napokban kerül könyvpiacra folyóiratunk, az Ezüstkör.¹ Negyedévi lap: egyetlen célja, hogy csak irodalom legyen, s a lehetőségekhez képest a legjobb. Mottót nem írtunk rá azt hiszem, ezek nélkül is világos, hogy Babits Mihály szellemében szerkesztjük.

A második szám még a könyvnap előtt, május derekán jelenik meg.² Igen hálásak lennénk, ha erre a számra kaphatnánk Nagyságos Asszonytól néhány, három-négy oldalba való verset.³

A lap első számát föladtuk Nagyságos Asszony címére. S még egyszer nagyon kérjük — és erősen reméljük — megtisztelő közreműködését. Az anyagot április 15. körül adjuk nyomdába.

Igaz tisztelettel

Kezét csókolja

Rónay György

Bp. II. Mandula u. 36.

¹Az Ezüstkör 1943 márciusa és júniusa között két számot megélt, negyedévre tervezett szépirodalmi folyóirat. Alapítói voltak: Rónay György, Thurzó Gábor, Sötér István. Az első számban megjelentek Rónay György, Pilinszky János, Toldalagi Pál és Sík Sándor versei is.

²A második, egyben utolsó szám 1943 júniusában jelent meg.

³A júniusi számban valóban megjelentek Török Sophie-versek, valamint Babits emlékéét idézi: *Almák, Még én is, Sugárzik tovább, Hangomban élsz még, És ezerszer mondtad*.

[Budapest, 1945. július 23.]

Babits Mihálynéhoz

Kedves Nagyságos Asszony!

Augusztus 2-án katolikus hetilap indul.¹ Ennek szépirodalmi részét én állítottam össze. Igen szeretnék Nagyságos Asszonytól verset és novellát kapni.² Rövidebb novella kellene, négy-öt gépelt oldal, — általában ennyire van helyünk.

Hálás volnék, ha minél előbb kaphatnék kéziratot.

Kezeit csókolja:

Rónay György

¹Az Új Ember végül 1945. augusztus 9-én indult.

²Az Új Ember 1945. augusztusi számaiban nem jelent meg Török Sophie-novella. 1945. október 18-án az *Eltűnt idő* című, Babits emlékéét idéző versét közölte a hetilap.